
A ZONGORA KIRÁLYNŐJÉNEK LEGTÖBB KONCERTJÉT TITOKBAN VETTÉK FEL¹

Fejér Gábor felvétele

Fischer Annie a képernyőn címmel különleges DVD album került a boltokba, melyet kiadóként és producerként dr. Székely György, a Szent János kórház I. Belgyógyászati és Gasztroenterológiai Osztályának osztályvezető főorvosa, ismert zenei újságíró, a Salzburgi Ünnepi játékokról írott nagyszerű könyv szerzője és a Semmelweis Vonósnégyes egyik alapítója jegyezte. Őt kérdeztem az általa személyesen is ismert nagy művész életművéről, életének érdekességeiről.

Mivel Fischer Annie már majd 30 éve nincs közöttünk és egyre több új zongoraművész neve hallatszik a koncertpódiumokról, kíváncsi lennék, mennyi idő alatt halványul el egy-egy nagy zongorista neve a szélesebb közvéleményben?

Ez teljesen változó és a hátrahagyott életműtől függ. Elsődleges szerepük ebben a hangfelvételeknek van. Ilyenek egyébként már a 19. század végéről is megmaradtak és például Johannes Brahms, vagy Gustav Mahler zongorajátéka is fennmaradt. A zongoristák nagy évszázada egyébként épp a 19. század volt, gondoljunk csak Liszt Ferencre, aki fiatalabb korában ünnepelt világhíró zongoravirtuóz volt. Robert Schumann is kiválóan zongorázott, de feleségét, Clara Schumann-t tartják a század egyik legnagyobb zongoraművészenek. Az a leírás, ami az ő zongorajátékáról megmaradt, nagyon emlékeztet amúgy Fischer Annie-éra.

Őt ma is a 20. század egyik legkiemelkedőbb zongoraművészenek tartják világszerte. Ha röviden kellene összefoglalni, mitől volt ennyire rendkívüli, mit emelte ki?

Sokan próbálták már elemezni a művészetét, amely a Beethovenig visszavezethető zongoraiskolából nőtt ki. A nagy német zeneszerző óriás tanítványa, az osztrák Carl Czerny, tanára volt Liszt Ferencnek, aki viszont Thomán Istvánt tanította és neki Dohnányi Ernő volt a diákja, akit Fischer Annie mestereként ismerünk. Ha valaki már tizenéves korában külföldön turnézott, mint ahogy ő tette, a zenei gyökerek mellett valami speciális képességgel is rendelkezik. Már 14 évesen azt írták róla az újságok, hogy hihetetlen érzékenysége egy felnőtt

¹ Palugyai István interjújának forrása: Tudás.hu (2024.II.19.)

zongoristáéval ér föl. Már egész fiatalon kritikák sorát írta róla a nagy zeneesztéta, Tóth Aladár, aki, miután feleségül vette Fischer Annie-t, a róla szóló írásokat nem engedte publikálni. Ezek ma már hozzáférhetők és kiolvasható belőlük a művésznő vibráló, rendkívül karizmatikus egyéniségének zenei sajátosságai.

Vásáry Tamás mondta egyszer, hogy amikor Fischer Annie kilépett a színpadra, máris mindenki érezte, hogy egy „királynő” jelenik meg. Különlegesen szép hangokat előcsaló billentés és az öncélú virtuozitástól mentes, természetes játéktílus volt rá jellemző, híján bármiféle önmegvalósításnak.

Amikor leült a zongora elé, még Fischer Annie volt, amikor elkezdett játszani, már Beethoven, Mozart, vagy Schumann. Beleértett minden mű megfelelő korhű kontextusába. Filmfelvételei is bizonyítják, hogy az előcsalt hangok és letisztult, finom megjelenése tökéletes összhangban van egymással. Ezt adja vissza nagyszerűen Fejér Gábor portréja is. (Címképünkön)

Jól érzem, hogy sok más zongoraművésszel, például a Netflixen bemutatott Maestro című filmben megjelenített Leonard Bernsteinnel ellentétben Fischer Annie minden póz nélkül játszott és úgy is élt?

Szinte lázadozott bármiféle külsődlegesség ellen és ezzel ellenpólusává vált az úgynevezett versenyzongoristáknak, akik zongoraversenyek sorát nyerik, mégsem lesz belőlük világsztár. Ez ugyanakkor azért bizarr, mert Fischer Annie azzal lett világhírű, hogy 1933-ban 18 évesen megnyerte az első Liszt Ferenc zongoraversenyt Budapesten. Azonban soha többé nem indult versenyen, s bár zsűritagként szerepelt néhányszor, nem volt jó véleménnyel az ilyen megmérettetésekről, amelyek az utóbbi évtizedekben szinte kötelezővé váltak a művészek számára.

A harmincas évek végéig még idehaza és a világban bárhol szabadon koncertezhetett, de aztán el kellett hagynia az országot...

Tóth Aladár pontosan megérezte, mikor kell Fischer Annie-nak a származása miatt elhagyni az országot és így 1941-ben Svédországba utaztak és ott éltek a háború végéig.

Fischer Annie férjével, Tóth Aladár zeneesztétával svédországi emigrációban 1943 körül

Ahogy tudni lehet, Fischer Annie gyermekkorától kiváltságos, ugyanakkor minden nagyzási allűr nélküli életet élt, imádta a pacalpörköltet, a nyarakat pedig férjével szerény, balatonaligai kis üdülőházukban töltötték.

Vásáry Tamást idézném ismét, aki szerint Fischer Annie a Föld tündére volt, magyarán a földi dolgokhoz vonzódott. Sallangmentes polgári életmódját férjével a legvadabb Rákosi korszakban is fenntartották, igaz engedték külföldre utazni, mitöbb, a rendszer kulturális exportcikkének számított. Ezzel együtt megvolt a véleménye a kor politikájáról és férjével az otthonukban kialakították a maguk kis szigetét.

Zenészbáratait vendégül látta, főzött nekik és ilyenkor nemcsak szóda vízzel koccintottak. Jó barátságban voltak Kodály Zoltánnal, aki szintén egyfajta belső ellenállásban töltötte életét. Amikor pedig később, a Kádár rendszerben volt olyan zongoraművész, akiben felmerült, hogy jobban tudna Nyugaton érvényesülni, Fischer Annie támogatta és rábeszélte a távozásra.

Pedig a rendszer háromszor is kitüntette Kossuth-díjjal...

A díjak ettől függetlenül nem nagyon érdekelték. Egyszer valamilyen kitüntetése kapcsán a hetvenes években ironikusan megjegyezte, hogy „az Aczél megint kitünteti magát velem”. Sajnos azonban a publicitás és saját nemzetközi menedzselése sem vonzotta. Azokkal az impresszáriókkal, akikkel jóban volt, megbeszélte egy-egy koncertet. Imádta Olaszországot, így játszott például egy római moziban is, amit az ottani igazgató egyébként felvett és átadta a művésznőnek a szalagot, ami ma is megvan. Tulajdonképpen, bár eljutott számtalan helyre a világban, nem törekedett erre feltétlenül. Egy híres amerikai koncertszervező évekig kapacitálta egy amerikai koncertkörútra s végül néhány koncertet adott is az Egyesült Államokban. De ugyanúgy nem érdekelte a média és 11 éves korában adott egyetlen interjúján kívül a későbbiekben nem állt szóba ilyen célból egyetlen újságíróval sem.

Fischer Annie különleges egyénisége a lemezekkel kapcsolatos ellenállásában is megnyilvánult ...

Férjével ugyan sok-sok hanglemezt hallgattak, de nem szerette saját játékát lemezre rögzíteni. Ennek ellenére felvette lemezre az összes Beethoven zongoraszonátát, de 15 évig javígtatta a felvételeket, úgyhogy végül ezek már csak a halála után jelenhettek meg.

„A halálom után mindent kiadhatnak” – mondta barátainak. Ezért is gondoltam arra, hogy kötelességünk publikálni megmaradt életművét. Szerencsére jó néhány országban adták ki utólag a koncertjeit Németországtól Anglián és Hollandián át Japánig. Azonban mindenütt tudták, hogy ha előre megkérdezik, Fischer Annie nem fog a felvételbe beleegyezni, így a megkérdezése nélkül oldották meg a felvételt. Több mint 50 CD-je van már forgalomban és most 2024-ben is megjelent egy eddig kiadatlan koncertje Angliában. Természetesen – ha nem is szívesen – néhány valódi stúdióban készült lemez is készült a közreműködésével külföldön, vagy itthon, de a legtöbb ma forgalomban lévő felvétele ilyen élő koncertekről készült. A Magyar Televízióban felvett *Bartók 3. zongoraversenyével* sem volt elégedett, de amikor most látjuk, egy életre szóló szerencsének tarthatjuk, hogy megmaradt az utókornak.

Miért nem tanított?

Tiszteletbeli tagja volt a Zeneakadémiának, de a rendszeres oktatás nem fért bele utazó zongoraművészi életmódjába. Aki azonban hozzáfordult, azokkal foglalkozott. Sok fiatal kolléga járt hozzá, a lakására konzultálni Kocsis Zoltánon, Ránki Dezsőn át Schiff Andrásig. Zongoraművészeink közül élete vége felé Prunyi Ilonával alakult ki szoros baráti viszonya és szinte testvéri viszonyban volt a világtalan Ungár Imrével.

Volt-e kedvenc zeneszerzője és volt-e olyan, akit nem szívesen játszott?

Ezt interjú híján csak a repertoárjából tudhatjuk, ami a bécsi klasszikusoktól a romantikán át Bartókig ívelt. Viszont hiába nyerte meg a Liszt Ferenc Nemzetközi Zongoraversenyt, tőle csak kevés darabot játszott. Sajnálta, hogy kevés Debussy műre jutott ideje, de nem érdekelte Rachmaninov.

Közismert, hogy abban a balatonaligai kis házban töltődött fel, amit a pártüdülő építése miatt le kellett bontani. Igaz, hogy ezután valamivel arrébb ismét felépítették?

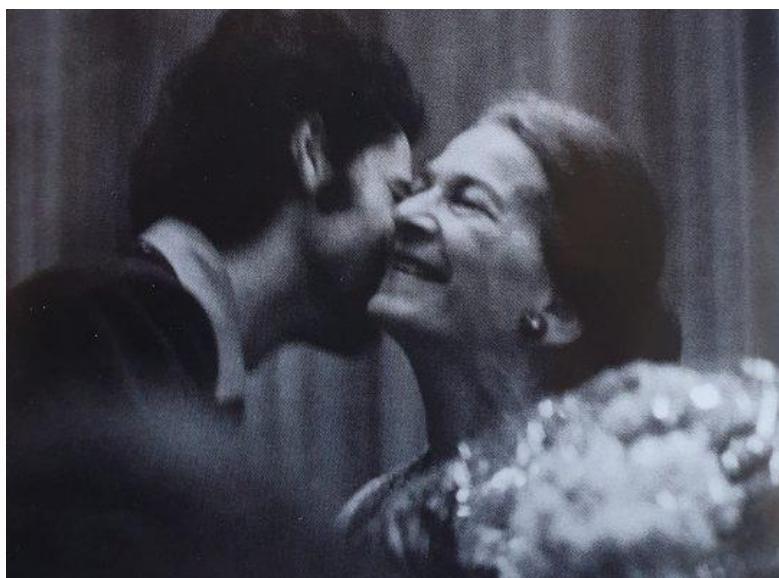
Ez a legenda igaz, sőt ma is ott áll a Tóth Aladár leszármazottjai tulajdonolta szerény kis házikó, ahová annak idején férjével visszavonultak 3-4 hónapra. Itt készült fel a koncertszezonnra, közben horgászott egy kis csónakból, igaz a halakat, amiket nem szeretett megenni, a környékbeli srácok szedték le neki a horogról.

Élete utolsó koncertjét 1995-ben Szolnokon adta. Szeretett vidéken is fellépni?

Mindenhol szívesen játszott, ahol szívesen látták és ahol jól érezte magát. Ez az utolsó esemény a Liszt Ferenc kamarazenekar koncertje volt, amelynek vezetőjéhez, Rolla Jánoshoz jó kapcsolat fűzte. Mozart A-dúr zongoraversenyét játszott olyan sikerrel, hogy ráadások sorozatát kellett adnia. A hallgatók egy része könnyezett, mintha érezték volna a búcsú leheletét.

Önök hogyan ismerkedtek meg és miként lett ebből két évtizedes ismeretség?

A pályámon az orvostudomány mellett a zene is mindig nagy szerepet játszott, ezért már az egyetemen is zenei klubot szerveztem, ahová az összes általam kedvelt zenészt odacsábítottam beszélgetni. Egyebek mellett az egészségügyi szakszervezet Semmelweis Termében is szervezhettem nagyobb rendezvényeket és ekkor merült fel bennem a gondolat, hogy Fischer Annie is adhatna itt a medikusoknak koncertet. Egy családi barátunk közvetítésével eljutottam hozzá és az első kérésre igent mondott. Sőt még azt is megkérdezte tőlem, hogy mit játsszon. Édesanyám kedvenc művét, *Beethoven Apassionata szonátáját* választottam, és más Beethoven és Schubert művek mellett valóban ez is műsorra került. Próbájára elkísértem, majd hazavittem, innentől fogva egy kellemes kapcsolatban maradtunk, s a koncertjein mindig ott voltam.

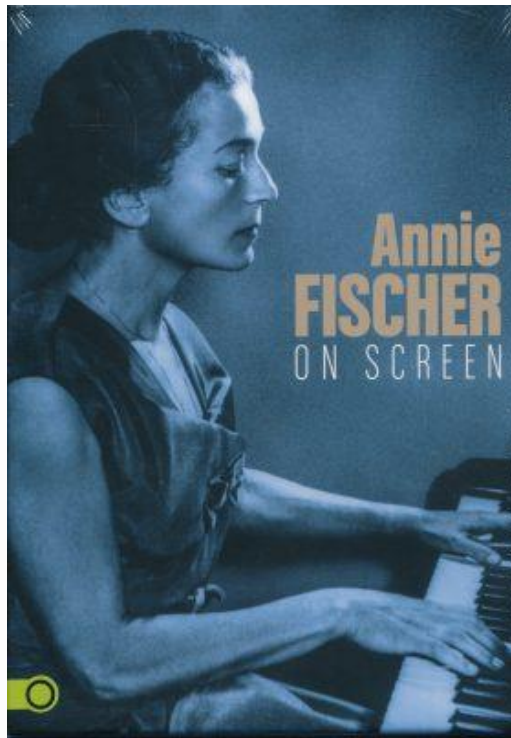
Székely György medikusként, amikor virágot ad át Fischer Annie-nak a diákoknak adott koncert végén

Ritka felvételeinek CD válogatásán kívül a múlt év végén önnek köszönhetően egy rendkívüli DVD album is a boltokba került Fischer Annie felvételekkel.

Korábban már többemagammal szerkesztettem egy szépen illusztrált könyvet róla és CD-k megjelenetésében is közreműködtem.

Ezek létrejöttében a legnagyobb szerepe a kiváló gyermek mozgásterapeutának, Dévény Annának volt. Ő ugyanis Fischer Annie rajongójaként mániákusan gyűjtötte a művésznővel kapcsolatos dokumentumokat, ráadásul egy kis magnóval még fel is vette titokban jó néhány koncertjét, köztük az utolsó szolnokit is.

Ezekből a felvételekből először 2014-ben, születésének századik évfordulóján készült el egy dupla CD lemezből álló album a Hungarotonnál Hollós Máté művészeti irányításával. Ezt követte szintén ebből az anyagból egy újabb dupla CD, majd két éve egy hatlemezes újabb CD válogatást jelentettünk meg más ritka felvételekből pályázati segítséggel. Ehhez tudni kell, hogy Fischer Annie a férjétől kapott magnókkal saját maga is felvette a próbáit. A jogutódoktól olyan ritka felvételekhez jutottam, mint a férjének előjátszott *Bach g-moll angol szvit*, vagy több külföldön készült stúdió és rádiófelvétel. És majdnem negyedszázados tervezés után tavaly végre megjelenhetett egy DVD albumban az összes hazai tévéfelvétel, valamint a róla készült emlék-dokumentumfilm, egy Vitray Tamás által vezetett nagyon érdekes beszélgetés róla és néhány külföldi próbarészlet is.

A különleges DVD összeállítás borítója²

Ebben csak a magyarországi felvételek találhatók. Vajon hány filmfelvétel keringhet még róla a világban?

Sok nem lehet. Az említett római mozikonzert felvételének minősége nem ütötte meg az általunk feltételként szabott képminőséget, egy amerikai koncertfelvételt nem lehetett megszerezni, három japán koncertjének felvételéért pedig az ottani tévétársaság irreális összeget kért. De ezeket a zongoraversenyeket a művésznő máshol is eljátszotta, így azokat szerencsére tartalmazza e gyűjtemény.

Nagyon sok történet maradt fenn vele kapcsolatban, ezek egy része legendás maximalizmusához kötődött...

Jellemző volt rá, hogy nagyon ritkán lehetett észrevenni, ha meg volt elégedve saját játékaival. Mégis van történet: Frankl Péter, a külföldön élő híres magyar zongoraművész mesélte, hogy amikor egyszer Fischer Annie betoppant hozzá a londoni lakásába, épp forgott egy lemez és a vendég álmélkodva szólalt meg: *Ki játssza ezt, nagyon szép! Te játszod Annie*, mondta a vendéglátó. *Otto Klempererrel készítetted, csak hogy ez is egy kalózfelvétel, amit később kiadtak, ezért nem tudsz róla.*

Egy másik esetben – ezt ő mesélte – meg akart hallgatni egy zongoristát és bekapcsolta a rádiót. *Nem is gondoltam volna, hogy ilyen jól játszik*, jegyezte meg a hallottakra. Ekkor ránézett a készülékre és rájött, hogy a rádió helyett a magnó gombját nyomta meg és a saját játékát hallgatta.

² A sorozat tartalomjegyzéke az interjú függelékében olvasható.

Az interjú szereplője: dr. Székely György

**FISCHER ANNIE YOUTUBE FELVÉTELEIBŐL (59 videó)
[TELJES LEJÁTSZÁSI LISTA MEGTEKINTÉSE](#)**

FÜGGELÉK

Az interjúban bemutatott Fischer Annie DVD album tartalomjegyzéke:

1.DVD

122'

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770–1827)

1. C-dúr zongoraverseny, Op. 15

I. Allegro con brio

II. Largo

III. Rondo: Allegro scherzando

Kadenciák: Ludwig van Beethoven

2. c-moll zongoraverseny, Op. 37

I. Allegro con brio

II. Largo

III. Rondo: Allegro

Kadenciák: Ludwig van Beethoven

3. Esz-dúr zongoraverseny, Op. 73

I. Allegro

II. Adagio un poco mosso

III. Rondo: Allegro

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL (1685–1759)

4. G-dúr Chaconne, HWV 435

Magyar Állami Hangversenyzenekar, vezényel Mura Péter, Zeneakadémia, Budapest, 1975 (1, 3), Magyar Állami Hangversenyzenekar, vezényel Doráti Antal, Erkel Színház, Budapest, 1966 (2), stúdiófelvétel, 1962 (4)

2.DVD

96'

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756–1791)

1. Esz-dúr zongoraverseny, K. 482

I. Allegro

II. Andante

III. Allegro

Kadenciák: Johann Nepomuk Hummel

LISZT FERENC (1811–1886)

2. Esz-dúr zongoraverseny, S.124

I. Allegro maestoso

II. Quasi adagio - Allegretto vivace - Allegro animato

III. Allegro marziale animato

FRÉDÉRIC CHOPIN (1810–1849)

3. e-moll zongoraverseny, Op. 11

I. Allegro maestoso

II. Romance: Larghetto

III. Rondo: Vivace

3. DVD

107'

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756–1791)

1. C-dúr zongoraverseny, K. 467

I. Allegro maestoso

II. Andante

III. Allegro vivace assai

Kadenciák: Feruccio Busoni

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770–1827)

2. G-dúr zongoraverseny, Op. 58

I. Allegro moderato

II. Andante con moto

III. Rondo: Vivace

Kadenciák: Ludwig van Beethoven

ROBERT SCHUMANN (1810–1856)

3. a-moll zongoraverseny, Op. 54

I. Allegro affettuoso

II. Intermezzo: Andantino grazioso

III. Allegro vivace

Magyar Állami Hangversenyzenekar, vezényel Mura Péter, Zeneakadémia, Budapest 1981 (1, 2), Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara, vezényel Paul Kletzki, Erkel Színház, Budapest, 1964 (3)

4. DVD

122'

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756–1791)

1. Esz-dúr zongoraverseny, K. 482

I. Allegro

II. Andante

III. Allegro

Kadenciák: Johann Nepomuk Humme

BARTÓK BÉLA (1881–1945)

2. III. zongoraverseny, Sz. 119, BB 127

I. Allegretto

II. Adagio religioso

III. Allegro vivace

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770–1827)

3. G-dúr szonáta, Op. 14, No. 2

4. c-moll (Pathétique) szonáta, Op. 13

FRÉDÉRIC CHOPIN (1810–1849)

5. Desz-dúr keringő, Op. 64, No. 1

FELIX MENDELSSOHN-BARTHOLDY (1809–1847)

6. Rondo capriccioso, Op. 14

JOHANNES BRAHMS (1833–1897)

7. E-dúr intermezzo, Op. 116, No. 4

8. h-moll rapszódia, Op. 79, No. 1

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara, vezényel Lehel György, Zeneakadémia, Budapest 1985
(1), Magyar Állami Hangversenyzenekar, vezényel Mura Péter, Zeneakadémia, Budapest,
1981 (2), Zeneakadémia, Budapest, 1976(3-8)

5.DVD

157'

DOKUMENTUMFILMEK ÉS EXTRÁK

1. Fischer Annie emlékére - dokumentumfilm (1995)

2.Kincsestár - Beszélgetés Fischer Annie-ról (műsorvezető: Vitray Tamás, 1999)

3.Fischer Annie Monte-Carlóban. Rögtönzött beszélgetés (Fischer Annie, Uri Segal karmester, Juhász Előd riporter, 1985)

4.Fischer Annie próbál Tokióban Christof Perick karmesterrel (1987)

5.Fischer Annie próbál Vásáry Tamás karmesterrel (Olaszország, 1992)

6.„Közöttünk marad...”

MTVA-archívum (1-3), magánfelvételek (4, 5), Artcult team felvétele (6)